

نظام حسابداری و گزارشگری مالی نیجریه

دکتر محسن خوش‌طینت

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

رسول حیدری

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری

مقدمه

در این مقاله قصد داریم تا نظام حسابداری و گزارشگری مالی در کشور نیجریه را مورد بررسی قرار دهیم. بدین منظور، ابتدا به بررسی سیر تاریخی این کشور، موقعیت جغرافیایی و اطلاعات جمعیتی و اقتصادی می‌پردازیم و سپس توسعه حسابداری، چارچوب قانونی و نهادهای حرفه‌ای در این کشور را مورد توجه قرار می‌دهیم و در نهایت نحوه استانداردهای حسابداری، استانداردهای حسابداری، گزارشگری مالی، حسابرسی و بورس اوراق بهادار این کشور را به‌طور اجمالی بررسی خواهیم کرد.

قرار دارد. این کشور کاملاً استوایی است. همسایگان نیجریه از شمال، جمهوری نیجر و چاد، از غرب، جمهوری بنین، از شرق، جمهوری کامرون و از جنوب اقیانوس اطلس می‌باشند. مساحت نیجریه ۹۲۳،۷۶۸ کیلومتر مربع است و ۸۰۰ کیلومتر خط ساحلی در این کشور وجود داشته و این کشور در دریانوردی توان بالقوه‌ای دارد، همچنین این کشور زمین‌های فراوان جهت کشاورزی، فعالیت‌های صنعتی و ... دارد.

اطلاعات جمعیتی و اقتصادی

نیجریه با جمعیتی بالغ بر ۱۳۵ میلیون نفر پرجمعیت‌ترین کشور قاره آفریقا است که رشد سالیانه جمعیت آن ۲/۶۵ درصد می‌باشد و دارای بزرگ‌ترین بازار کالا و خدمات در آفریقا است و از ۲۵۰ قبیله کوچک و بزرگ تشکیل می‌شود. مردم این کشور تقریباً ۵۵ درصد مسلمان و ۴۵ درصد مسیحی می‌باشند و زبان رسمی و اداری آنها انگلیسی است. نیجریه عضو "اِپِک" و هفتمین کشور تولیدکننده نفت می‌باشد و ۹۵ درصد درآمدهای ارزی آن از صادرات نفت تامین می‌شود تا قبل از کشف و استخراج نفت اقتصاد این کشور بر کشاورزی و دامپروری استوار بود. واحد پول این کشور نایرا و کوبو است که هر ۱۰۰ کوبو یک نایرا می‌باشد (در سال ۲۰۰۷ میلادی برابری هر دلار آمریکا با هر نایرا در حدود ۱۲۶/۵ بوده است) و تولید ناخالص داخلی این کشور (براساس نرخ تبدیل ارز) در سال ۲۰۰۶ برابر با ۹۹/۱۴۷ میلیارد دلار آمریکا و در رده ۴۹امین ۴۵ کشورهای جهان قرار داشت. در نیجریه ۹۰ بانک تجاری و

سیر تاریخی نیجریه

نیجریه در اول اکتبر سال ۱۹۶۰، استقلال خود را از انگلیس به‌دست آورد. و در اکتبر سال ۱۹۶۳ نیجریه به جمهوری تبدیل شد. در نیجریه از سال ۱۹۶۷ تا ۱۹۷۰ جنگ داخلی شروع شد. منطقه شرقی نیجریه جدا شد و جمهوری بیافارا^۱ را ایجاد کرد. بعد از استقلال، نیجریه انواع حکومت‌های جمهوری تا نظامی را تجربه کرده است ولی بعد از سال ۱۹۹۹ با روی کار آمدن اوباسانجو، نیجریه مجدداً حکومتی غیرنظامی را تجربه کرد و با انتخابات ریاست جمهوری اخیر (۲۹ مه سال ۲۰۰۷) برای اولین بار بعد از حکومت جمهوری، مجدداً حکومتی بدون دخالت نظامیان توسط عمر موسی روی کار آمده است.

موقعیت جغرافیایی

نیجریه در غرب قاره آفریقا و در سال خلیج گینه

قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها، فصل ۵۹ قوانین جمهوری فدرال نیجریه است.

این قانون از ۴ بخش مجزا تشکیل شده است که شامل:

بخش الف: شرکت‌ها

بخش ب: نام‌های تجاری

بخش ج: متولیان شرکت‌های ثبت شده و

بخش د: عناوین کوتاه

قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها، حجم وسیعی از مقررات و آیین‌نامه‌ها را دارا می‌باشد که شامل الزاماتی برای حسابرسی، افشا، تهیه و انتشار صورت‌های مالی است و همچنین بر کمیسیون امور شرکت‌ها^۴ (ACA) الزام می‌کند تا بر رعایت این الزامات نظارت کند و جرائم مشخصی برای مدیران و شرکت‌هایی در نظر گیرد که این الزامات را رعایت نمی‌کنند. طبق این قانون اگر حساب‌برسان، کار خود را به خوبی انجام ندادند، مسئول قصور، خود آنان خواهند بود.

در مواردی شکل و محتوای صورت‌های مالی طبق قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها الزامی است ولی با الزامات استانداردهای بین‌المللی حسابداری تفاوت دارد. برای مثال، این قانون، حساب "درآمد-هزینه" را به "صورت سود و زیان" ترجیح می‌دهد و "صورت منابع و مصارف وجوه" را بر "صورت جریان وجوه نقد" ارجح می‌داند و "صورت تغییر در حقوق صاحبان سهام" را لازم نمی‌داند. ولی در سال ۱۹۹۸، آیین‌نامه‌ای منتشر شد که شرکت‌ها را ملزم کرد به جای "صورت منابع و مصارف وجوه" از "صورت جریان وجوه نقد" استفاده کنند. قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها رعایت استانداردهای تدوین شده توسط هیات استانداردهای حسابداری نیجریه^۵ (NASB) را الزامی دانسته و انجام حسابرسی طبق استانداردهای پذیرفته شده حسابرسی را ضروری می‌داند. قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها، انتخاب، حق‌الزحمه (اجرت)، حقوق، وظایف، قدرت اجرا و عزل حساب‌برسان و ایجاد کمیته حسابرسی در شرکت‌ها را مشخص می‌کند.

قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها، هر شرکتی را به ایجاد کمیته حسابرسی، تعیین اعضای کمیته، تعریف وظایف و تعیین قدرت اجرای آن الزام می‌کند.

کمیته حسابرسی، صورت‌های مالی حسابرسی شده را بررسی و به سهامداران گزارش می‌کند.

در قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها،

۱۰۶ شرکت بیمه فعالیت می‌کنند. در بورس اوراق بهادار نیجریه، ۲۸۳ شرکت فعال وجود دارد. آبو‌جا پایتخت فعلی نیجریه است. لاگوس بزرگ‌ترین شهر نیجریه و قبلاً پایتخت این کشور بود ولی در حال حاضر این شهر پایتخت بازرگانی و بندر هارکورت پایتخت نفتی نیجریه می‌باشند.

نیجریه تلاش‌های زیادی جهت جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی انجام می‌دهد و این تلاش‌ها موجب شده که در سال ۲۰۰۲ سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی در این کشور بالغ بر یک میلیارد دلار آمریکا شود.

حسابداری و توسعه آن در نیجریه

تا سال ۱۹۶۰ انجمن حسابداری رسمی در نیجریه وجود نداشت، با این حال حسابداران حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای بومی و خارجی با انواع مختلف از گواهی‌نامه‌ها و تخصص‌ها وجود داشتند، بیشتر حسابداران نیجریه‌ای در آن زمان، گواهی‌نامه‌های کسری خود را از کشورهای خارجی به‌خصوص از انگلستان گرفته بودند و بعضی‌ها با گذراندن امتحان و کسب تجربیات لازم در نهادهای حرفه‌ای حسابداری کشورهای خارجی در این رشته مشغول به کار بودند که در نیجریه فعالیت می‌کردند، در آن زمان موسسه کاستون الیوت^۱ تنها موسسه انگلیسی بود که از سال ۱۹۵۰ تاسیس شده و به عنوان حسابداران خبره نیجریه محسوب می‌شد.

بعد از موسسه حسابداران خبره نیجریه، انجمن حسابداران نیجریه وجود دارد و این اولین سازمان حسابداری بومی و رسمی در نیجریه است و اولین سازمان داوطلبی می‌باشد که تحت قانون شرکت‌های نیجریه (مصوب ۱۹۶۰) کار می‌کند. اعضای این سازمان، حسابداران حرفه‌ای بخش‌های مختلف خصوصی و دولتی (عمومی) بوده و اعضای اولیه آن بیشتر از فارغ‌التحصیلان کشورهای خارجی به‌خصوص بریتانیا بودند.

چارچوب قانونی

در نیجریه، قوانین زیادی جهت نظارت بر گزارشگری مالی، حسابداری و الزامات حسابرسی شرکت‌ها وجود دارد.

قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها (۱۹۹۰)^۲ (AMA)، چارچوب قانونی، اصلی و پایه برای عملیات حسابداری و حسابرسی است.

از کمیته‌های زیر تشکیل شده است.

- شورا
- امتحانات
- کارآموزان و دانشجویان تایید شده
- انتشارات
- انضباطی
- اهداف مالی و عمومی
- آموزش
- کتابخانه
- مالیات، قوانین و تحقیق و توسعه
- بررسی

این موسسه در حال حاضر ۱۷ هزار نفر عضو و ۹۰ هزار نفر دانشجو دارد.

۲- انجمن حسابداران ملی نیجریه

این موسسه در سال ۱۹۷۹ ایجاد و طبق قانون شماره ۷۹ سال ۱۹۹۳ به موسسه حسابداران خبره نیجریه تبدیل شد. این دو موسسه هر دو ماهیتاً خود نظم و غیرانتفاعی هستند. نهاد مسلط و اصلی حسابداری در نیجریه، موسسه حسابداران خبره نیجریه است. ۵ عضو از ۲۵ عضو این موسسه، توسط دولت نیجریه انتخاب می‌شود. ۵ عضو انتخاب شده از طرف دولت، توسط خود این موسسه نامزد شده و مابقی اعضا توسط بخش خصوصی انتخاب می‌شود. موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) عضوی از فدراسیون حسابداران رسمی بین‌المللی^{۱۴} (IFAC) است. موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) روابط بین‌المللی قوی دارد.

اعضای موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) بیشتر به بخش خصوصی خدمات حسابرسی و حسابداری ارائه می‌دهند در حالی که اعضای انجمن حسابداران ملی نیجریه (ANAN) عموماً این خدمات را به بخش عمومی (دولتی) ارائه می‌دهند.

موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) از نظر منابع مالی و در نتیجه از نظر تحقیقات، استانداردگذاری حسابرسی، نظارت و قدرت اجرایی ضعیف است. بنابراین بینه مالی این نهاد باید تقویت شود.

در نیجریه ۵۰۰ هزار شرکت به ثبت رسیده است در حالی که ۱۷ هزار نفر عضو موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) است، این بدین معنا است که تمام شرکت‌ها به حسابداران حرفه‌ای نیاز ندارند و در نتیجه اشخاص ۴۷ غیرحرفه‌ای صورت‌های مالی را تهیه می‌کنند در نتیجه

نحوه انتخاب حسابرسان در مجمع عمومی سهامداران تعیین شده و حسابرسانی که انتخاب می‌شوند باید عضو موسسه حسابداران خبره نیجریه^۶ (ICAN) باشند.

کمیسیون بورس اوراق بهادار^۷ (SEC) و بورس اوراق بهادار نیجریه^۸ (NSE) موارد افشای اطلاعات و گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس را قانونمند می‌کنند. ولی بین کار این دو ارگان هر از چندگاهی تضادهایی در مورد تخلف شرکت‌ها و جریمه کردن این شرکت‌ها به وجود می‌آید لذا تصویب قوانین جدید جهت شفاف‌سازی وظایف این دو ارگان الزامی به نظر می‌رسد. صورت‌های مالی باید توسط کمیسیون بورس اوراق بهادار و بورس اوراق بهادار نیجریه و کمیسیون امور شرکت‌ها نگهداری (بایگانی) شوند و توسط بورس اوراق بهادار قبل از انتشار در روزنامه، تایید شود.

قانون بانک‌ها و دیگر موسسات مالی^۹ (BOFIA) ۱۹۹۱ مقرراتی جهت گزارشگری مالی بانک‌ها دارد که الزامات آن علاوه بر الزامات قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها است.

این قانون تسلیم صورت‌های مالی حسابرسی شده به بانک مرکزی را قبل از انتشار در روزنامه کثیرالانتشار الزامی می‌داند. طبق این قانون، حسابرسان بانک‌ها وظیفه قانونی جهت گزارش موضوعات مشخص مثل تخلفات از قوانین مصوب را دارند.

گزارشگری مالی شرکت‌های بیمه تحت قانون بیمه نیجریه مصوب ۲۰۰۳^{۱۰} (NIA) انجام می‌شود و کمیسیون بیمه ملی^{۱۱} (NIC) مسئول این امور است.

چارچوب قانونی حرفه حسابداری، شامل قانون موسسه حسابداران خبره نیجریه^{۱۲} (ICANA) مصوب ۱۹۶۵ و قانون انجمن حسابداران ملی نیجریه^{۱۳} (ANANA) مصوب ۱۹۹۳ می‌شود.

نهادهای حرفه‌ای

دو نهاد نماینده حرفه حسابداری و حسابرسی در نیجریه می‌باشند.

۱- موسسه حسابداران خبره نیجریه

این موسسه در ابتدا به نام انجمن حسابداران نیجریه تاسیس و در سال ۱۹۶۵ میلادی براساس بخش ۵ قانون شرکت‌ها ایجاد شد تا حرفه حسابداری و مسائل مربوط به آن در کشور را قانونمند کند و در واقع یک موسسه انگلیسی‌الاصل است و به صورت شورایی اداره می‌شود و

کیفیت صورت‌های مالی پایین بوده یا خواهد آمد.

استانداردهای حسابداری بین‌المللی و استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی (در مواردی که استانداردهای حسابداری و حسابرسی ملی وجود ندارد) ولی به دلیل فشار از طرف بازار بورس اوراق بهادار نیجریه، تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی و حسابداران و حسابرسان سعی می‌کنند با رعایت استانداردهای حسابداری بین‌المللی و استاندارد گزارشگری مالی بین‌المللی، این خلاء را پر کنند. اما هرچا استاندارد ملی وجود دارد، رعایت استاندارد ملی اولویت دارد.

بین استانداردهای حسابداری بین‌المللی و استانداردهای حسابداری ملی نیجریه تفاوت‌های کمی وجود دارد. و موضوعاتی از حسابداری در استانداردهای حسابداری بین‌المللی مطرح می‌باشد که در استانداردهای تدوین شده توسط هیات استانداردهای حسابداری نیجریه (NASB) وجود ندارند و همچنین تعدادی از استانداردهای بین‌المللی بازمینی شده‌اند یا حذف شده‌اند، ولی در استانداردهای ملی نیجریه اعمال نشده‌اند. در نتیجه به نظر می‌رسد استانداردهای حسابداری نیجریه^{۱۶} (NSAS) به‌عنوان راهنمایی جهت تهیه صورت‌های مالی، کامل نیستند.

متأسفانه هیات استانداردهای حسابداری نیجریه (NASB) طرح کاری مدونی جهت هماهنگ‌سازی استانداردهای حسابداری نیجریه (NSAS) و استانداردهای حسابداری بین‌المللی (IAS) ندارد. هیات استانداردهای حسابداری نیجریه (NASB) در مقایسه با ۴۱ استاندارد بین‌المللی حسابداری، تا ۱۵ ژوئن ۲۰۰۷، بیست‌و‌چهار استاندارد حسابداری منتشر کرده است.

تا تاریخ ۱۵ ژوئن ۲۰۰۷ پیش‌نویس استاندارد^{۱۷}، های زیر از طرف هیات استانداردهای حسابداری نیجریه (NASB) منتشر شده است:

- "حسابداری فعالیت‌های ارتباطات"^{۱۸} از راه دور (مخابرات)
- "حسابداری مشارکت خاص"
- "حسابداری صورت‌های مالی تلفیقی"
- "حسابداری ترکیب واحدهای تجاری"

این پیش‌نویس‌ها و استانداردهای سال‌های اخیر (استاندارد حسابداری شماره ۲۱ تا استاندارد حسابداری شماره ۲۴) یعنی "حسابداری رویدادهای احتمالی"، "حسابداری مخارج تحقیق و توسعه" و "گزارشگری برحسب قسمت‌های مختلف" کاملاً برحسب استانداردهای بازنگری شده بین‌المللی می‌باشند.

موسسه‌های حسابرسی خارجی متقاضی انجام حسابرسی در نیجریه، در صورت داشتن دفتر در نیجریه، معمولاً تقاضای عضویت در موسسه حسابداران خبره نیجریه را خواهند داد. آنها می‌توانند پس از گذراندن دوره فشرده آموزش و با کسب نمره قابل قبول از امتحان شفاهی دربارہ قوانین شرکت‌ها و مالیات نیجریه در موسسه حسابداران خبره نیجریه پذیرفته شوند.

۹۰ درصد شرکت‌های عضو بورس توسط چهار موسسه بزرگ، حسابرسی می‌شوند و ۱۵ موسسه ملی با موسسات تابعه بین‌المللی خود ۱۰ درصد باقی‌مانده شرکت‌ها را حسابرسی می‌کنند.

رعایت آیین اخلاقی حرفه‌ای توسط اعضای موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) و اعضای انجمن حسابداران ملی نیجریه (ANAN) اجباری است. با وجود اینکه قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها (CAMA) شکایت برعلیه قصور حسابرسان را مجاز می‌داند تا به حال هیچ شکایتی برعلیه حسابرسان انجام نشده است.

استانداردگذاری و استانداردهای حسابداری

در غرب قاره آفریقا، نیجریه سرگروه تدوین استانداردهای حسابداری طبق استانداردهای حسابداری بین‌المللی است. در این کشور، هیات استانداردهای نیجریه (NASB) تحت قانون هیات استانداردهای حسابداری نیجریه^{۱۵} (NASBA) مصوب سال ۲۰۰۳ استانداردهای حسابداری را تدوین می‌کند. هیات استانداردهای حسابداری نیجریه (NASB) در سال ۱۹۸۲ به‌عنوان یک بخش خصوصی در محل موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) ایجاد شد ولی هیات استانداردهای حسابداری نیجریه در سال ۱۹۹۲ به نهادی دولتی تبدیل و زیر نظر وزارت بازرگانی قرار گرفت. اعضای هیات استانداردهای حسابداری نیجریه را نمایندگان دولت و گروه‌های ذی‌نفع مربوطه تشکیل می‌دهند.

هیات استانداردهای حسابداری نیجریه (NASB)، از نظر مالی به طور عمده بر دولت تکیه می‌کند و به این دلیل از نظر منابع مالی به طور جدی دچار محدودیت است و این مسئله موجب می‌شود تا نتواند نقش قانونی خود را به‌صورت کارا و اثربخش ایفا نماید.

۴۸ با وجود اینکه الزامات خاصی در مورد رعایت

موضوعاتی که هنوز در استانداردهای حسابداری ملی نیجریه الزاماتی برایشان منتشر نشده است.	
۱- چارچوب نظری تهیه و ارائه صورت‌های مالی	
IAS ۱۸-۲	درآمد عملیاتی
IAS ۲۰-۲	حسابداری کمک‌های بلاعوض دولت و افشای کمک‌های دولتی
IAS ۲۲-۴	مخارج تامین مالی
IAS ۲۴-۵	افشای اطلاعات درخصوص اشخاص وابسته
IAS ۲۷-۶	حسابداری سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری وابسته و صورت‌های مالی تلفیقی
IAS ۲۲-۷	ابزارهای مالی: ارائه و افشا
IAS ۲۴-۸	گزارشگری مالی میان دوره‌ای
IAS ۲۵-۹	توقف عملیات
IAS ۲۶-۱۰	کاهش ارزش دارایی‌ها
IAS ۲۸-۱۱	حسابداری دارایی‌های نامشهود
IAS ۲۹-۱۲	ابزارهای مالی: شناسایی و اندازه‌گیری
IAS ۳۱-۱۲	فعالیت‌های کشاورزی (با وجود اینکه کشاورزی در نیجریه خیلی مهم است).
استانداردهای ملی نیجریه (SAS) که وجود دارند ولی در استانداردهای بین‌المللی معادل ندارند	
SAS ۱۴-۱	حسابداری در فعالیتهای بالادستی صنعت نفت
SAS ۱۷-۲	حسابداری در فعالیتهای پایین‌دستی صنعت نفت
SAS ۱۶-۳	حسابداری صنعت بیمه
SAS ۲۰-۴	صورت‌های مالی خلاصه شده

آموزش حرفه‌ای

حسابداران رسمی باید آموزش حرفه‌ای مناسب و تجربه کاری عملی به دست آورد و در آزمون موسسه حسابداران خیره نیجریه (ICAN) موفق شوند تا پروانه حسابرسی دریافت کنند و لازم است این پروانه را سالانه تمدید کنند. متأسفانه آموزش حرفه‌ای در دو دهه اخیر (از ۱۹۸۰ به بعد) ضعیف شده است.

عضویت در انجمن حسابداران ملی نیجریه (ANAN) ساده‌تر از عضویت در موسسه حسابداران خیره نیجریه (ICAN) است برای نمونه، فردی که حسابداری هم نخوانده باشد اگر سه سال از فارغ‌التحصیلی او بگذرد و در حرفه مشغول به کار باشد، می‌تواند عضو انجمن حسابداران ملی نیجریه (ANAN) شود و انجمن حسابداران ملی نیجریه (ANAN) مدرک بعضی از دانشگاه‌ها را معتبر می‌داند در حالی که موسسه حسابداران خیره نیجریه (ICAN) مدرک آنها را معتبر نمی‌داند.

در نیجریه فارغ‌التحصیلان برتر حسابداری در حرفه حسابداری باقی نمی‌مانند و بیشتر به دنبال آن هستند که خیره بشوند. و به پست‌های مدیریتی دست یابند.

برخی از تفاوت‌های موجود در استانداردهای کشور نیجریه به این شرح است:

- الزامی به تهیه "صورت تغییرات در حقوق صاحبان سهام" وجود ندارد.
- در ترازنامه، الزامی به طبقه‌بندی اقلام جاری و غیرجاری وجود ندارد.
- در تهیه صورت جریان وجوه نقد، استاندارد و مقرراتی جهت طبقه‌بندی سود تضمین شده و سودهای دریافت شده و پرداخت شده، در قسمت فعالیت‌های عملیاتی وجود ندارد.
- در استانداردهای ملی نیجریه، نحوه برخورد با اشتباهات و تغییرات اساسی در رویه‌های حسابداری و تغییرات در برآوردهای حسابداری مطرح نیست.
- استاندارد و مقرراتی در رابطه با نحوه اندازه‌گیری بهای تمام شده اولیه اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات وجود ندارد.
- درباره موجودی کالا، موارد افشای اطلاعات کمی خواسته شده است و تخصیص سربار ثابت به هر واحد از تولید براساس ظرفیت عادی تولید نیست.
- در بخش زمین در دامنه استانداردهای ملی نیجریه بحث حسابداری اجاره‌ها وجود ندارد.

گزارش مالی

گزارش‌های مالی سالانه شرکت‌های بزرگ و متوسط به همراه یادداشت‌های همراه و گزارش حسابرس مستقل نیجریه‌ای شامل صورت‌های مالی زیر است:

● ترازنامه

● صورت سود و زیان

● صورت جریان وجوه نقد

● الزامی به گزارش تغییرات در حقوق صاحبان سهام وجود ندارد.

از نظر قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها (CAMA)، مدیران شرکت‌های کوچک در ارائه صورت‌های مالی ساده‌تر مثل صورت‌های مالی آزاد هستند که فاقد یادداشت‌های همراه و گزارش حسابرسی باشند.

حسابرسی

چارچوب قانونی و نهادهای حرفه‌ای

چارچوب قانونی و نهادهای حرفه‌ای در حسابرسی همان چارچوب قانونی و نهادهای حرفه‌ای در حسابداری هستند.

استانداردگذاری در حسابرسی

موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN)، مسئول انتشار استانداردهای حسابرسی است ولی تاکنون هیچ استاندارد منتشر نکرده است و این به دلیل کمبود ظرفیت و منابع این موسسه است و بنابراین این موسسه به حسابرسان توصیه می‌کند از استانداردهای حسابرسی بین‌المللی استفاده کنند.

قانون مسائل مهم کشورهای هم‌پیمان و شرکت‌ها (CAMA) فقط به اعضای موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICAN) اجازه می‌دهد تا به‌عنوان حسابرس قانونی منصوب شوند و قانون موسسه حسابداران خبره نیجریه (ICANA) تنها قانون مربوط به انضباط و ثبت‌نام و امتحان و ... حسابرسان در نیجریه است. این قانون تسلیم صورت‌های مالی حسابرسی شده به کمیسیون امور شرکت‌ها ظرف ۴۲ روز بعد از مجمع و انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده در حداقل یک روزنامه ملی و کثیرالانتشار را الزام می‌کند.

بانک مرکزی نیجریه^{۱۹} (CBN) نصب و عزل حسابرسان بانک را طبق قانون بانک‌ها و دیگر موسسات مالی (BOFIA) انجام می‌دهد. صنعت بیمه و بورس (بازار) اوراق بهادار، درگیر عزل و نصب حسابرسان نیست، اما باید از عزل و نصب حسابرسان آگاه شود.

برخلاف تلاش‌های انجام شده برای هماهنگی قوانین و مقررات هنوز هم ناهماهنگی‌هایی به چشم می‌خورد. بنابراین صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها قبل از انتشار هنوز باید توسط چندین بخش بررسی و تایید گردد. در نتیجه این کشور نیاز به بازنگری در قوانین دارد و به قانون مشخص جهت گزارشگری مالی و الزامات حسابرسی نیازمند است.

چند نکته دیگر در مورد رویه‌های حسابداری و مسائل حسابرسی در نیجریه

۱- الزامات افشای اطلاعات انجام شده توسط بعضی از شرکت‌ها ناکافی است.

برای نمونه، بعضی از شرکت‌ها، سود هر سهم (EPS) خود را در صورت‌های مالی افشا نمی‌کنند و یا بعضی‌ها رویه‌های حسابداری مربوط به تهیه صورت‌های مالی را ذکر نکرده‌اند، و بعضی دیگر از شرکت‌ها ارتباط خود با شرکت اصلی، شرکت‌های تابعه، فروشندگان و مشتریان داخلی و خارجی خود را افشا نمی‌کنند.

۲- موسسات حسابرسی بزرگ و چند مورد از موسسات حسابرسی متوسط که حسابرسی شرکت‌های چند ملیتی را انجام می‌دهند ظاهراً استانداردهای حسابرسی بین‌المللی را بهتر رعایت می‌کنند و کارکنان خود را بهتر آموزش می‌دهند ولی موسسات حسابرسی کوچک و اکثر موسسات حسابرسی متوسط چون منابع مالی کمتری دارند، نمی‌توانند این موارد را به‌خوبی رعایت کنند.

۳- مشاهدات نشان می‌دهد استانداردهای حسابرسی واقعی به‌کار رفته شده در عمل با استانداردهای بین‌المللی مطابقت ندارند.

۴- به‌علت اینکه شرکت‌ها، حسابداران با کیفیت ندارند و از طرفی هزینه حسابرسی بر شرکت‌های کوچک و متوسط فشار مالی وارد می‌کند، معمولاً حسابرسان هم صورت‌های مالی را تهیه و هم آنها را حسابرسی می‌کنند و این مقوله استقلال حسابرسان را زیر سوال برده است.

۵- به‌علت فرهنگ ضعیف حسابداری، اعمال فشار برای کاهش حق‌الزحمه حسابرسی (از طرف صاحبکاران) و رقابت در بازار حسابرسی، حسابرسان در به‌کارگیری جدی مراحل حسابرسی جهت کسب شواهد پشتیبان کافی و مناسب حسابرسی برای اظهارنظر تلاش کافی نمی‌کنند.

۶- معمولاً موسسات حسابرسی کوچک و متوسط مهارت کافی جهت حسابرسی در سامانه‌های رایانه‌ای را ندارند.

۷- صورت‌های مالی اکثر شرکت‌ها قابل اتکا و قابل اعتماد نیستند و این به‌طور عمده به دو دلیل زیر است:

شاخص بورس

بورس نیجریه، یک شاخص کلی سهام^{۲۸} دارد که در سال ۱۹۸۴ (در سوم ژانویه ۱۹۸۴ برابر ۱۰۰ بود) و در محاسبه این شاخص فقط سهام عادی به کار برده می‌شوند.

قوانین بورس

بورس توسط قوانین اصلی و مصوب زیر اداره می‌شوند. ۱- قانون اوراق بهادار و سرمایه‌گذاری‌ها شماره ۴۵، مصوب ۱۹۹۹.

۲- قانون مسائل مهم شرکت‌ها و کشورهای هم‌پیمان (CAMA)، مصوب ۱۹۹۰.

۳- قانون کمیسیون افزایش سرمایه‌گذاری‌های نیجریه، مصوب ۱۹۹۵.

۴- قانون بورس اوراق بهادار خارجی

بین‌المللی شدن بورس اوراق بهادار نیجریه

در سال ۱۹۹۵، دولت بازار سرمایه را بین‌المللی کرد و قوانین مربوطه نیز تصویب شدند که طی این قوانین افراد خارجی می‌توانند هم به صورت مشارکتی (عمده) و هم به صورت سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه نیجریه مشارکت کنند و هیچ محدودیتی روی درصد سرمایه‌گذاری فرد خارجی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس وجود ندارد و سیستم‌ها و زیر ساخت‌های لازم جهت این امر مهیا شده است.

زمان تسویه، مالیات و سایر کارمزدها

زمان تسویه، T+۳ است (یعنی سه روز بعد از روز

معامله باید مبلغ معاملات بین طرفین معامله تسویه گردد)

در نیجریه سه نوع مالیات به شرح زیر وجود دارد:

● مالیات بر عملکرد شرکت‌ها به میزان ۳۵ درصد

● مالیات بر سود تقسیمی و بهره: ۱۰ درصد

● مالیات بر ارزش افزوده سرمایه: ۱۰ درصد

کارمزدها

● ۳ درصد کمیسیون بر ارزش معاملاتی سهام

● ۱ درصد حق الزحمه کمیسیون بورس اوراق بهادار

پی‌نوشت‌ها:

1- Biafra

2- Cassleton Elliot

3- Companies and Allied Matters Act(CAMA)

۵۵ 4- Corporate Affairs Commission(ACA)

الف - حساب‌رسان قابل اعتماد نیستند، چون حساب‌رسان هم صورت‌های مالی را تهیه و هم آنها را حسابرسی می‌کنند.

ب - کمیته حسابرسی اکثر شرکت‌ها، اثربخش نیست.

۸- استفاده‌کنندگان معتقدند که اگر استانداردهای ملی، کمی بهبود یابد، با استانداردهای بین‌المللی قابل مقایسه می‌شوند که این دیدگاه اشتباهی است. زیرا هنوز برای رسیدن به این نقطه راه زیادی باید پیموده شود.

بورس اوراق بهادار نیجریه

بورس اوراق بهادار نیجریه تحت عنوان بورس اوراق بهادار لاگوس^{۲۰} در سال ۱۹۶۰ به وجود آمد. در دسامبر ۱۹۷۷ با ایجاد شعبه در چند قسمت عمده تجاری کشور به بورس اوراق بهادار نیجریه تبدیل شد و در حال حاضر، بورس اوراق بهادار نیجریه هفت شعبه دارد که هر شعبه یک نوع معاملات دارد.

شعب لاگوس، کاندونا^{۲۱}، بندر هارکورت^{۲۲}، کانو^{۲۳}، اونیت‌شا^{۲۴}، ایبادان^{۲۵}، ایجا^{۲۶} بین سال‌های ۱۹۶۱ تا سال ۲۰۰۲ افتتاح شده‌اند و شعبه لاگوس دفتر اصلی و مرکزی بورس نیجریه است.

این بورس با ۱۹ اوراق بهادار قابل معامله در سال ۱۹۶۱ شروع به کار کرد و در حال حاضر، ۳۴۳ اوراق بهادار قابل معامله دارد که شامل ۱۱ سهم دولتی، ۴۹ اوراق قرضه مختلف (دولتی یا شرکتی) و ۲۸۳ شرکت می‌باشد. ارزش کل بازار تقریباً ۵/۸۱۹ میلیارد نایرا (هر دلار آمریکا تقریباً ۱۲۶/۵ نایرا است) که معادل تقریباً ۴۹ میلیارد دلار آمریکا می‌باشد.

بیشتر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، شرکت‌های فرعی خارجی دارند و شامل شرکت‌های با حوزه‌های فعالیت مختلف مثل کشاورزی، صنعت و خدمات می‌باشند. خرید و فروش سهام توسط سیستم معاملات خودکار^{۲۷} صورت می‌گیرد و انجام معاملات روزهای دوشنبه تا جمعه هر هفته از ساعت ۱۱ صبح تا ساعت تقریباً ۱/۵ بعد از ظهر ادامه می‌یابد.

قیمت‌گذاری سهام

قیمت سهامی که می‌خواهند برای اولین بار در بورس منتشر شوند، توسط مرکز انتشار سهام و کارگزاران تعیین می‌شوند در حالی که قیمت سهام در حال معامله در بورس، فقط توسط کارگزاران و با سیستم عرضه و تقاضا قیمت‌گذاری می‌شوند.

جناب آقای نظام‌الدین ملک آرای

انتخاب شایسته حضرت‌عالی را بعنوان دبیرکل جامعه حسابداران رسمی ایران تبریک عرض نموده، به‌روزی و موفقیت جنابعالی را در توسعه و اعتلای حرفه حسابداری آرزو مندیم.

شورایعالی انجمن حسابداران خبره ایران
مجله حسابدار

جناب آقای هوشنگ خستویی

حضور حضرت‌عالی را در شورایعالی جامعه حسابداران رسمی ایران تبریک و تهنیت می‌گوئیم. موفقیت هر چه بیشتر جنابعالی را در اعتلای حرفه حسابداری آرزو مندیم.

انجمن حسابداران خبره ایران
مجله حسابدار

- 5- Nigerian Accounting Standards Board(NASB)
- 6- Institute of Chartered Accountants of Nigeria(ICAN)
- 7- Securities and Exchange Commission(SEC)
- 8- Nigeria Stock Exchange(NSE)
- 9- Banks and Other Financial Institutions Act(BOFIA)
- 10- Nigerian Insurance Act(NIA)
- 11- National Insurance Commission(NIC)
- 12- Institute of Chartered Accountants of Nigeria Act(ICANA)
- 13- Association of National Accountants of Nigeria Act(ANANA)
- 14- International Federation of Accountants(IFAC)
- 15- Nigerian Accounting Standards Board Act(NASBA)
- 16- Nigerian Statements of Accounting Standards(NSAS)
- 17- Expouser Draft
- 18- Telecommunication
- 19- Central Bank of Nigeria(CBN)
- 20- Lagos
- 21- Kanduna
- 22- Port Harcourt
- 23- Kano
- 24- Onitsha
- 25- Ibadan
- 26- Abuja
- 27- Atomic trading system
- 28- All-share index

منابع و ماخذ:

- 1- Chike C. Udemezue "Selected Issues and Problems in Accounting Organizations and Professional Practices in Nigeria" Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy Applied Management and Decision Sciences Walden University, August 2005.
- 2- Pender Okpako Gbenedio, "The Challenge to the Accounting Profession in Developing Country: the Nigeria Case". A Dissertation Submitted to the Division of Graduate Education and Research of University of Cincinnati.
- 3- Sue Malthus, "International Convergence of Financial Reporting Standards". Working Paper Series No.1/2004. April 2004.
- 4- www.word band.org/ros "Report On The Observance Of Standards and Codes(Rosc) Nigeria Accounting and Auditing" June 17, 2004.
- 5- www.cac.gov.ng
- 6- www.cia.gov
- 7- www.ican-ngr.org
- 8- www.geocities.com
- 9- www.nig-asb.org
- 10- www.nigeria-law.org